

بررسی وضعیت سازماندهی مواد غیر کتابی کتابخانه‌های بیمارستانی و دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر فریدون آزاده^۱، نسرين مکانی^۲، دکتر میترا قریب^۳، علی اکبر پورمحمد^۴

چکیده

زمینه و هدف: از وظایف مهم و عمده کتابخانه‌ها جمع آوری منابع اطلاعاتی در شکلهای و محملهای مناسب با نیازهای مراجعه کنندگان و سازماندهی منابع برای دسترس پذیر کردن آنها می‌باشد. این مطالعه با هدف بررسی وضعیت سازماندهی مواد غیر کتابی در کتابخانه‌های دانشکده‌ای و بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شده است.

روش بررسی: روش پژوهش پیمایشی از نوع توصیفی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کتابخانه‌های دانشکده‌ای و بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌باشد. گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه خود ساخته پژوهشگر انجام شد. تنظیم جدولها و به دست آوردن درصدها به صورت متوسط گیری در برنامه اکسل و spss 12 انجام شد.

یافته‌ها: در کتابخانه‌های مورد مطالعه به کار سازماندهی بروشور، میکروفیلم، میکروفیش، پوستر اهمیت داده نشده است. متوسط سازماندهی مواد غیر کتابی ۴۲/۱ درصد بود. بیشترین میزان کارشناسان و کارشناسان ارشد شاغل در بخش سازماندهی کتابخانه‌ها (بیش از ۶۲ درصد) به متخصصان کتابداری تعلق دارد. کارکنان ۷ کتابخانه، (۳۲ درصد) به طور زیاد با خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی آشنا می‌باشند و کارکنان بیش از ۴۵ درصد کتابخانه‌ها با انواع سرعنوانهای موضوعی و اصطلاحنامه‌ها آشنایی دارند.

نتیجه گیری: درصد پائین سازماندهی و عدم استفاده از قواعد و ابزارهای آن نشان از کم توجهی به بعضی از مواد غیر کتابی است. درصد پائین آشنایی کتابداران با خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی (۳۲ درصد) و همچنین اصطلاحنامه‌ها (۴۵ درصد) می‌تواند دلیلی بر این کم توجهی باشد.

واژه های کلیدی: سازماندهی، مواد غیر کتابی، کتابخانه

* نویسنده مسئول :

دکتر فریدون آزاده؛

دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم

پزشکی تهران

Email :
Azadehtafreshi@yahoo.com

- دریافت مقاله : خرداد ۸۹ - پذیرش مقاله : اسفند ۸۹

مقدمه

از وظایف مهم و عمده کتابخانه‌ها جمع آوری منابع اطلاعاتی مناسب با نیاز مراجعه کنندگان خود می‌باشد.

کتابخانه‌ها دارای انواع مختلفی از منابع اطلاعاتی در شکلهای و محملهای مختلف هستند که اگر این منابع به طرز صحیحی سازماندهی نشده و در دسترس مراجعان قرار نگیرد کتابخانه به وظیفه خود یعنی ارائه اطلاعات متناسب با نیاز مراجعه کنندگان خود عمل نکرده است. سازماندهی منابع کتابخانه قلب و مرکز ثقل کارکردهای کتابخانه و بالتبع رشته کتابداری محسوب می‌شود که شامل فهرستنویسی، نمایه سازی و چکیده نویسی می‌باشد(۱). در طول تاریخ کتابداری محیطها و دوره های متفاوتی را شاهد بوده‌ایم که در

^۱ استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

^۲ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

^۳ مربی گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

^۴ کارشناس ارشد مدیریت خدمات بهداشتی درمانی مرکز آموزشی درمانی الزهراء تبریز

پژوهش های امین الرعایا، طاهری و کرد اشاره داشت (۷-۵). صمدی علی نیا نیز در پژوهش خود به بررسی وضعیت سازماندهی پایان نامه های کتابخانه مرکزی دانشگاه اصفهان پرداخته و طرحی خود ساخته را نیز برای سازماندهی این منابع ارائه کرده است (۸). در پژوهش اصنافی هم به عدم وجود شیوه استاندارد برای سازماندهی منابع الکترونیکی در کتابخانه های دانشکده ای دانشگاه شهید چمران اهواز اشاره شده است (۹).

در خارج از ایران نیز بررسی هایی مشابه با این بررسی انجام گرفته است. Ma, Miller, Quin lin در یک مطالعه تطبیقی به بررسی وضعیت فهرست نویسی منابع غیر چاپی در کتابخانه های ایالات متحده آمریکا و چین پرداخته است (۱۰). Wijayaratne نیز به بررسی وضعیت مواد غیر چاپی در کتابخانه های تخصصی سری لانکا و میزان استفاده از قواعد و اصول استاندارد برای سازماندهی این مواد پرداخته است (۱۱). chung هم به بررسی وضعیت سازماندهی مواد غیر کتابی موجود در کتابشناسی ملی کره پرداخته است (۱۲). Kinney هم به لزوم استفاده از شماره راهنما برای بازیابی نوارهای ویدیویی اشاره کرده است (۱۳). با نظر به اهمیت مواد غیر کتابی در کتابخانه ها و در جریان اطلاع رسانی و اهمیت سازماندهی این منابع با استفاده از قواعد و استانداردهای بین المللی در جهت بازیابی سریع آنها نویسندگان بر آن شدند، در یک مطالعه، وضعیت سازماندهی مواد غیر کتابی کتابخانه های بیمارستانی و دانشکده ای دانشگاه علوم پزشکی تهران را مورد بررسی قرار دهند.

روش بررسی

روش پژوهش پیمایشی از نوع توصیفی می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کتابخانه های

هر یک برای دستیابی به اطلاعات، سازماندهی اطلاعات وجود داشته است و پیوسته سیر تکاملی خود را ادامه می دهد (۲).

از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم رسانه ها و ابزارهایی غیر از کتاب سهم بسزایی را در امر اطلاع رسانی بر عهده گرفتند. منابع غیر کتابی به موادی از کتابخانه گفته می شود که در توصیفی که برای کتاب، پیابند و جزوه شده است ننگجد و همچنین استفاده از آنها نیازمند وسایل بخصوصی باشد (۳). منابع غیر کتابی جای مهمی در خدمات کتابخانه ای دارند. استفاده از این منابع عمدتاً در آموزش، چه رسمی و چه غیررسمی، بسیار مؤثر است، زیرا تجارب واقعی و عینی را در اختیار استفاده کنندگان قرار می دهند.

خدمت به معلولان یکی از مهم ترین کارکردهای این دسته از منابع است، مانند تل - بریل برای نابینایان و ناشنویان، تجهیزات و نرم افزارهای درشت کننده برای کم بینایان، و مانند آنها (۴). کتابخانه های دانشگاهی با گردآوری و سازمان دهی کتابها و سایر مواد به عنوان کمکی فوق العاده گرانبها در حفظ دانش و افکار و نیرویی فعال در تدریس، پژوهش و گسترش برنامه های دانشگاه انجام وظیفه می کنند و لازم است از حیث مجموعه در سطح مطلوبی باشند و نظام سازماندهی کتابخانه هم باید به گونه ای باشد که پژوهشگران در کمترین مدت زمان از منابع اطلاعاتی موجود حداکثر استفاده را بکنند، این کار بدون سازماندهی و تنظیم مواد به روش صحیح عملی نخواهد بود. در بررسی پژوهش های انجام شده در داخل و خارج کشور مشخص شد که این پژوهش به دلیل بررسی مواد غیر کتابی بیشتر و متنوع (اعم از مواد دیداری - شنیداری، الکترونیکی و چاپی) از گستره بیشتری برخوردار است. در داخل کشور مطالعاتی در این حوزه موضوعی البته با گستردگی متفاوت انجام شده است که از آن جمله می توان به

در جدول ۱ وضعیت سازماندهی پایان نامه در کتابخانه‌های مختلف و همچنین نوع ابزارهای به کار رفته در سازماندهی مواد غیر کتابی نشان داده شده است. تفاوت‌های مشاهده شده در نوع ابزارهای سازماندهی می‌تواند موجب تفاوت در بازیابی مواد غیر کتابی و نتایج به دست آمده شود.

۲- نشریات فارسی

از مجموع ۱۰۱۰ عنوان نشریه فارسی موجود در ۱۹ کتابخانه، ۵۶ درصد (۶۲۷ نسخه) سازماندهی شده است. دانشکده پزشکی با ۱۹۱ عنوان نشریه فارسی و بیمارستان سینا با ۴ عنوان نشریه فارسی به ترتیب بیشترین و کمترین فراوانی نشریه فارسی را به خود اختصاص داده‌اند. نظام مورد استفاده برای رده بندی نشریات فارسی در بیشتر کتابخانه‌ها الفبائی می‌باشد. وضعیت نشریات فارسی در جدول ۲ نشان داده شده است.

۳- نشریات لاتین

در مجموع ۲۰ کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی تهران دارای نشریات لاتین بودند که دانشکده پزشکی با ۴۱۰ عنوان نشریه لاتین و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی با ۴ عنوان نشریه لاتین به ترتیب دارای بیشترین و کمترین فراوانی نشریات لاتین بودند.

نظام رده بندی مورد استفاده در بیشتر کتابخانه‌ها الفبائی عنوان نشریه بود. کتابخانه بیمارستان شریعتی ۶,۵۲ درصد توزیع فراوانی نشریات لاتین را به خود اختصاص داده است از نظام رده بندی بین المللی آن. ال. ام برای رده بندی این مواد استفاده کرده است. در مجموع ۷۵ درصد کتابخانه‌ها (۱۵ کتابخانه) نشریات لاتین خود را سازماندهی کرده‌اند.

دانشکده ای و بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌باشد. شیوه گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه خود ساخته پژوهشگر بود که متشکل از ۲۴ پرسش اساسی در چهار بخش شامل اطلاعات دموگرافی، نیروی انسانی، فهرست نویسی و رده بندی و نمایه سازی و چکیده نویسی بود برای اطمینان از اعتبار ابزار آزمون، پیش آزمون بعمل آمد.

ضریب پایایی کل مقیاس با روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم افزار spss 12 ، ۸۸٪ بدست آمد که حاکی از پایایی قابل قبول پرسشنامه بود که پس از تأیید توسط استاد راهنما و اساتید گروه کتابداری در بین کتابخانه‌های دانشکده ها و بیمارستانهای دانشگاه علوم پزشکی تهران توزیع گردید.

تعداد مواد غیر کتابی ذکر شده کتابخانه ها در این مطالعه مربوط به سال ۱۳۸۹ می‌باشد. تنظیم جدولها و به دست آوردن درصدها به صورت متوسط گیری در برنامه اکسل و spss 12 صورت گرفته است.

یافته ها

نتایج بررسی در مورد وضعیت سازماندهی مواد غیر کتابی در کتابخانه‌های دانشکده‌ای و بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی تهران، به تفکیک این منابع، در زیر آورده می‌شود:

۱- پایان نامه

از مجموع ۴۸,۶۱۰ پایان نامه موجود در ۲۱ کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی تهران ۹۸ درصد (۴۷۷۸۹ نسخه) سازماندهی شده است. دانشکده پزشکی با ۳۰,۰۰۰ نسخه پایان نامه و مرکز قلب تهران با ۵ نسخه پایان نامه به ترتیب دارای بیشترین و کمترین فراوانی پایان نامه بودند.

جدول ۱: وضعیت سازماندهی پایان نامه در کتابخانه های دانشکده ای و بیمارستانی د.ع.پ. تهران

کتابخانه	توزیع فراوانی پایان نامه	درصد توزیع فراوانی پایان نامه	درصد فهرست نویسی نمایه سازی	درصد رده بندی	نظام رده بندی و بازیابی	قواعد و ابزار سازماندهی
دانشکده پزشکی	۳۰/۰۰۰	۶۱/۷۲	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	آنکلو امریکن سرعنوان موضوعی پزشکی فارسی
دانشکده داروسازی	۵۰۰۰	۱۰/۲۹	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	آنکلو امریکن، زبان کنترل نشده
دانشکده دندانپزشکی	۵۰۰۰	۱۰/۲۹	۱۰۰	۱۰۰	شماره ردیف+ حرف ت	اصطلاحنامه پزشکی
دانشکده پرستاری و مامایی	۴۸۹	۱/۰۱	-	-	-	-
دانشکده بهداشت	۳۲۲۳	۶/۶۳	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	اصطلاحنامه پزشکی، سرعنوان پزشکی فارسی، زبان کنترل نشده
دانشکده پیراپزشکی	۲۸	۰/۰۶	۱۰۰	۱۰۰	-	-
دانشکده توانبخشی	۱۵۷۳	۳/۲۴	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	مش
دانشکده طب سنتی	۱۰	۰/۰۲	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	-
دانشکده فناوریهای نوین پزشکی	۶	۰/۰۱	-	-	-	-
بیمارستان امام خمینی (ولیعصر)	۹۲۲	۱/۹۰	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	زبان کنترل نشده
بیمارستان شریعتی	۲۰۴	۰/۴۲	۱۰۰	۱۰۰	NLM	سرعنوان موضوعی پزشکی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی
مرکز قلب تهران	۵	۰/۰۱	-	-	-	-
بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان	۲۰۰	۰/۴۱	-	-	-	-
بیمارستان روزبه	۴۶۰	۰/۹۵	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	-
مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی	۵۷	۰/۱۲	۱۰۰	۱۰۰	شماره LC	آنکلو امریکن
مرکز طبی کودکان	۸۰۰	۱/۶۵	۸۰	۸۰	شماره ثبت	آنکلو امریکن، سرعنوان موضوعی پزشکی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی
بیمارستان فارابی	۳۵۰	۰/۷۲	۴۰	۴۰	شماره ثبت	-
بیمارستان امیراعلم	۳۶	۰/۰۷	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	مش آنکلو امریکن
بیمارستان آرش	۷۱	۰/۱۵	-	-	-	-
بیمارستان سینا	۵۰	۰/۱۰	-	-	-	-
بیمارستان بهرامی	۱۲۶	۰/۲۶	۱۰۰	۱۰۰	شماره	آنکلو امریکن
جمع کل	۴۸۶۱۰	۱۰۰/۰۰	-	-	-	-
درصد کتابخانه های سازماندهی کننده	۷۱	-	-	-	-	-
درصد پایان نامه سازماندهی شده	۹۸	-	-	-	-	-

۴ - طرحهای تحقیقاتی

سنتی و مرکز آموزشی درمانی رازی ۱۰۰ درصد این مواد را سازماندهی کرده اند. دانشکده طب سنتی از کد مخصوص به کتابخانه خود و مرکز آموزشی درمانی رازی از شماره ردیف برای رده بندی این مواد استفاده کرده اند. در مجموع ۷۵ درصد طرحهای تحقیقاتی خود را سازماندهی کرده اند.

۳ کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی، دانشکده طب سنتی و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی دارای ۴۲ عنوان طرح تحقیقاتی بودند که دانشکده طب

جدول ۲: وضعیت سازماندهی نشریات فارسی در کتابخانه های دانشکده ای و بیمارستانی د.ع.پ. تهران

کتابخانه	توزیع فراوانی نشریات فارسی	درصد توزیع فراوانی نشریات فارسی	درصد فهرست نویسی نمایه سازی	درصد رده بندی	نظام رده بندی و بازیابی
دانشکده پزشکی	۱۹۱	۱۸/۹۱	۱۰۰	۱۰۰	شماره قراردادی
دانشکده داروسازی	۸۰	۷/۹۲	۱۰۰	۱۰۰	کاردکس و نرم افزار الفبائی آنگلو امریکن
دانشکده دندانپزشکی	۱۵	۱/۴۹	-	-	کاردکس و نرم افزار
دانشکده پرستاری و مامایی	۱۵۷	۱۵/۵۴	-	-	کاردکس و نرم افزار
دانشکده بهداشت	۵۴	۵/۳۵	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
دانشکده پیراپزشکی	۱۸	۱/۷۸	۱۰۰	۱۰۰	شماره ردیف+م
دانشکده توانبخشی	۸۵	۸/۴۲	-	-	کاردکس
دانشکده طب سنتی	۱۷	۱/۶۸	۱۰۰	۱۰۰	کاردکس
بیمارستان شریعی	۲۸	۲/۷۷	۱۰۰	۱۰۰	نرم افزار NLM
مرکز قلب تهران	۱۳	۱/۲۹	۱۰۰	۱۰۰	کدمخصوص کتابخانه
بیمارستان زنان	۶۶	۶/۵۳	-	-	نرم افزار
بیمارستان روزبه	۱۰	۰/۹۹	۸۰	۸۰	کاردکس
بیمارستان رازی	۶۵	۶/۴۴	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
مرکز طبی کودکان	۱۰۵	۱۰/۴۰	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس نرم افزار
بیمارستان فارابی	۵	۰/۵۰	-	-	کاردکس
بیمارستان امیراعلم	۲۲	۲/۱۸	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
بیمارستان آرش	۵۵	۵/۴۵	-	-	کاردکس
بیمارستان سینا	۴	۰/۴۰	۶۰	۶۰	کاردکس
بیمارستان بهرامی	۲۰	۱/۹۸	۱۰۰	۱۰۰	کاردکس
جمع کل	۱۰۱۰	۱۰۰			
درصد کتابخانه های سازماندهی کننده	۶۸				
درصد نشریات فارسی سازماندهی شده	۵۶				

۵- گزارش

در مجموع ۴ کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی، طب سنتی، بهداشت و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی دارای ۵۸۳ نسخه گزارش بودند که دانشکده بهداشت طب سنتی و مرکز آموزشی درمانی رازی ۱۰۰ درصد این مواد را سازماندهی کرده اند. در مجموع ۷۵ درصد کتابخانه ها (۳ کتابخانه) گزارش های خود را سازماندهی کرده اند.

۶- لوح فشرده کتاب

۵۵ درصد لوحهای فشرده کتاب موجود در ۲۰ کتابخانه دانشکده ای و بیمارستانی سازماندهی شده اند. دانشکده داروسازی با ۷۰۰ نسخه دارای بیشترین فراوانی و دانشکده فن آوریهای نوین پزشکی با ۵ نسخه دارای کمترین فراوانی لوح فشرده کتاب بودند. در جدول ۴ وضعیت سازماندهی این ماده غیر کتابی به تفکیک کتابخانه ها آورده شده است.

جدول ۳: وضعیت سازماندهی نشریات لاتین در کتابخانه های دانشکده ای و بیمارستانی د.ع.پ. تهران

کتابخانه	توزیع فراوانی نشریات لاتین	درصد توزیع فراوانی نشریات لاتین	درصد فهرستویسی نمایه سازی	درصد رده بندی	نظام رده بندی و بازیابی
دانشکده پزشکی	۴۱۰	۱۹/۸۰	۱۰۰	۱۰۰	شماره قراردادی کاردکس و نرم افزار الفبائی آنگلو امریکن
دانشکده داروسازی	۱۹۰	۹/۱۷	۱۰۰	۱۰۰	کاردکس و نرم افزار
دانشکده دندانپزشکی	۱۳۳	۶/۴۲	-	-	کاردکس و نرم افزار
دانشکده پرستاری	۱۸۲	۸/۷۹	-	-	کاردکس و نرم افزار
دانشکده بهداشت	۴۷	۲/۲۷	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
دانشکده پیراپزشکی	۶۰	۲/۹۰	۱۰۰	۱۰۰	شماره ردیف+م کاردکس و نرم افزار
دانشکده توانبخشی	۶۸	۳/۲۸	۱۰۰	۱۰۰	الفبائیکاردکس و نرم افزار
دانشکده طب سنتی	۵	۰/۲۴	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
بیمارستان امام خمینی (ولیعصر)	۴۰۰	۱۹/۳۱	۲۰	۲۰	الفبائی کاردکس
بیمارستان شریعی	۱۳۵	۶/۵۲	۱۰۰	۱۰۰	نرم افزار کتابخانه NLM
مرکز قلب تهران	۲۹	۱/۴۰	۱۰۰	۱۰۰	کد مخصوص کتابخانه نرم افزار
بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان	۶۰	۲/۹۰	-	-	کاردکس
بیمارستان روزبه	۱۰	۰/۴۸	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی	۴	۰/۱۹	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
مرکز طبی کودکان	۲۳۲	۱۱/۲۰	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس نرم افزار
بیمارستان فارابی	۴۰	۱/۹۳	-	-	کاردکس
بیمارستان امیراعلم	۸	۰/۰۵	۱۰۰	۱۰۰	الفبائی کاردکس
بیمارستان آرش	۴۲	۲/۰۳	-	-	کاردکس
بیمارستان سینا	۸	۰/۳۹	۸۰	۸۰	الفبائی
بیمارستان بهرامی	۱۵	۰/۷۲	۱۰۰	۱۰۰	کاردکس
جمع کل	۲۰۷۱	۱۰۰			
درصد کتابخانه های سازماندهی کننده	۷۵				
درصد نشریات لاتین سازماندهی شده	۶۳				

۷- لوح فشرده نشریات

دانشکده بهداشت از الفبائی عنوان نشریه، مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی از رده بندی ال.سی و بیمارستان امیر اعلم از رده بندی روسو برای رده بندی این مواد استفاده کرده‌اند. دانشکده پرستاری و مامائی با دارا بودن ۳۳۹ لوح فشرده نشریات کار سازماندهی بر روی این مواد انجام نداده است. در مجموع ۷۵ درصد کتابخانه(۳ کتابخانه)ها لوح فشرده نشریات خود را سازماندهی کرده‌اند.

۴ کتابخانه دانشکده‌های پرستاری و مامائی و بهداشت و کتابخانه مرکز آموزشی و درمانی روانپزشکی رازی و بیمارستان امیر اعلم دارای لوح فشرده نشریات بودند که دانشکده بهداشت، مرکز آموزشی درمانی رازی و بیمارستان امیر اعلم که ۱۵۰ نسخه از مجموع ۴۸۹ نسخه لوح فشرده نشریات را به خود اختصاص داده‌اند این مواد را ۱۰۰ درصد سازماندهی کرده‌اند.

جدول ۱۴: وضعیت سازماندهی لوح فشرده کتاب در کتابخانه های دانشکده ای و بیمارستانی د.ع.پ. تهران

کتابخانه	توزیع فراوانی لوح فشرده کتاب	درصد توزیع فراوانی لوح فشرده کتاب	درصد فهرست نویسی نمایه سازی	درصد رده بندی	نظام رده بندی و باز یابی	قواعد و ابزار سازماندهی
دانشکده پزشکی	۱۰۰	۳/۲۷	۱۰۰	۱۰۰	LC	آنجلو امریکن، سرعنوان کنگره
دانشکده داروسازی	۷۰۰	۲۲/۸۷	۶۰	۶۰	شماره ردیف	
دانشکده پرستاری و مامایی	۳۵۰	۱۱/۴۳	-	-		
دانشکده بهداشت	۷۷	۲/۵۲	۱۰۰	۱۰۰	NLM	آنجلو امریکن، مش، سرعنوانهای پزشکی فارسی
دانشکده پیراپزشکی	۸۰	۲/۶۱	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت کتاب	
دانشکده توانبخشی	۱۷۲	۵/۶۲	-	-		
دانشکده طب سنتی	۶۲	۲/۰۳	-	-		
دانشکده فناوریهای نوین	۵	۰/۱۶	-	-		
بیمارستان امام خمینی (ولیعصر)	۱۰۰	۳/۲۷	۱۰۰	۱۰۰	NLM	آنجلو امریکن، مش
بیمارستان شریعی	۳۰۹	۱۰/۰۹	۱۰۰	۱۰۰	NLM,LC	آنجلو امریکن، مش، اصطلاحنامه پزشکی
مرکز قلب تهران	۱۶۸	۵/۴۹	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	آنجلو امریکن
بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان	۱۵۰	۴/۹۰	-	-		
مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی	۱۵۲	۴/۹۷	۱۰۰	۱۰۰	LC	آنجلو امریکن، سرعنوان موضوعی کنگره
مرکز طبی کودکان	۱۹۴	۶/۳۴	۱۰۰	۱۰۰	شماره ثبت	آنجلو امریکن، مش، اصطلاحنامه پزشکی
بیمارستان فارابی	۱۰۰	۳/۲۷	-	-		
بیمارستان امیراعلم	۹۶	۳/۱۴	۱۰۰	۱۰۰	روسو	آنجلو امریکن
بیمارستان آرش	۳۰	۰/۹۸	-	-	NLM	
بیمارستان سینا	۹۰	۲/۹۴	-	-		
بیمارستان بهرامی	۱۲۰	۳/۹۲	-	-		
بیمارستان ضیائیان	۶	۰/۲۰	-	-		
جمع کل	۳۰۶۱	۱۰۰				
درصد کتابخانه های سازماندهی کننده	۵۵					
درصد لوح فشرده سازماندهی شده	۵۵					

۸- لوح فشرده پایگاههای اطلاعاتی

۳ کتابخانه دانشکده های پزشکی، طب سنتی و کتابخانه مرکز آموزشی و درمانی روانپزشکی رازی دارای لوح فشرده پایگاههای اطلاعاتی بودند که کتابخانه پزشکی و مرکز آموزشی و درمانی روانپزشکی رازی که ۲۲ نسخه لوح فشرده پایگاههای اطلاعاتی را از مجموع ۲۵ نسخه به خود اختصاص داده اند، این مواد را سازماندهی کرده اند. دانشکده

پزشکی از شماره ردیف و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی از رده بندی ال.سی برای سازماندهی این مواد استفاده کرده اند. دانشکده پزشکی با ۲۰ نسخه لوح فشرده دارای بیشترین فراوانی این مواد می باشد. در مجموع ۶۷ درصد کتابخانه ها (۲ کتابخانه) لوح فشرده پایگاههای اطلاعاتی خود را سازماندهی کرده اند.

۹- نوار کاست

کتابخانه های دانشکده پزشکی و دانشکده پیراپزشکی و کتابخانه بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان، مرکز آموزشی و درمانی روانپزشکی رازی، بیمارستان امیر اعلم و بیمارستان ضیائیان دارای ۲۰۱ حلقه نوار کاست بودند که کتابخانه های دانشکده پزشکی، مراکز آموزشی و درمانی روانپزشکی رازی و امیر اعلم که در مجموع دارای ۱۲۱ حلقه نوار کاست بودند این مواد را سازماندهی کرده اند. کتابخانه دانشکده پیراپزشکی با ۴۰ حلقه نوار کاست کار رده بندی این مواد را انجام داده است بیمارستان امیر اعلم با ۷۵ حلقه و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی با ۱۶ حلقه به ترتیب بیشترین و کمترین فراوانی نوار کاست را دارا می باشند. کتابخانه دانشکده پزشکی و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی از نظام ال.سی، کتابخانه دانشکده پیراپزشکی از نظام شماره ثبت و کتابخانه بیمارستان امیر اعلم از نظام روسو برای رده بندی این مواد استفاده کرده اند. در مجموع ۶۷ درصد کتابخانه ها (۴ کتابخانه) نوار کاست های خود را سازماندهی کرده اند.

۱۰- میکروفیلم

کتابخانه های دانشکده پزشکی، دانشکده بهداشت و بیمارستان بهرامی در مجموع دارای ۳۰۱ حلقه میکروفیلم بودند. کتابخانه دانشکده بهداشت با ۲۰۰ حلقه و کتابخانه بیمارستان بهرامی با یک حلقه به ترتیب دارای بیشترین و کمترین فراوانی این مواد بودند. در این کتابخانه ها کار سازماندهی این مواد انجام نگرفته است.

۱۱- میکروفیش

کتابخانه های دانشکده دندانپزشکی و بیمارستان بهرامی دارای ۲ قطعه میکروفیش بودند. سازماندهی این مواد در این کتابخانه ها انجام نگرفته است.

۱۲- نوارهای ویدیویی

کتابخانه های دانشکده پزشکی، دانشکده پیراپزشکی و بیمارستانهای زنان، رازی، مرکز طبیبی کودکان و امیر اعلم در مجموع دارای ۳۱۰ حلقه نوار ویدیویی بودند که کتابخانه های دانشکده پزشکی و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی که دارای ۲۰۴ حلقه نوار ویدیویی بودند این مواد را ۱۰۰ درصد سازماندهی کرده اند.

کتابخانه دانشکده پیراپزشکی با ۳۰ حلقه نوار ویدیویی فقط کار رده بندی این مواد را انجام داده است.

۱۳- اسلاید

کتابخانه دانشکده پزشکی و مراکز آموزشی درمانی رازی و امیر اعلم دارای ۹۴۳ قطعه اسلاید بودند. بیمارستان امیر اعلم با فراوانی ۳۴۳ قطعه اسلاید ۸۰ درصد این مواد را سازماندهی کرده اند و از رده بندی روسو برای این منابع استفاده کرده است. در مجموع ۳۳ درصد کتابخانه ها (۱ کتابخانه) اسلایدهای خود را سازماندهی کرده اند.

۱۴- بروشور

کتابخانه دانشکده پزشکی دارای ۵۰ نسخه بروشور بود که کار سازماندهی بر روی این مواد انجام نداده اند.

۱۵- بریده جراید

کتابخانه های مراکز آموزشی درمانی رازی و زنان در مجموع دارای ۲۲ قطعه بریده جراید بودند که مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی با فراوانی ۱۲ قطعه ۱۰۰ درصد این مواد را سازماندهی کرده است. در مجموع ۵۰ درصد کتابخانه ها (۱ کتابخانه) بریده جرایدهای خود را سازماندهی کرده اند.

۱۶- پوستر

کتابخانه دانشکده پزشکی و مرکز طبی کودکان در مجموع دارای ۲۳ نسخه پوستر بودند. این کتابخانه‌ها کار سازماندهی بر روی این مواد انجام نداده‌اند.

۱۷- عکس

کتابخانه‌های تخصصی و فوق تخصصی زنان، مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی و بیمارستان فارابی در مجموع دارای ۱۵۰۷۴ قطعه عکس بودند. مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی با دارا بودن ۲۴ قطعه عکس ۱۰۰ درصد این مواد را سازماندهی کرده‌اند و از نظام ال.سی برای رده بندی این مواد استفاده کرده‌اند. بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان با دارا بودن ۱۵۰۰۰ قطعه عکس بیشترین فراوانی این مواد را دارا می‌باشد. در مجموع ۳۳ درصد کتابخانه‌ها (۱ کتابخانه) عکس‌های خود را سازماندهی کرده‌اند.

۱۸- مقاله

کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی، دانشکده طب سنتی در مجموع دارای ۲۶۴ نسخه مقاله بودند. دانشکده پرستاری و مامایی با ۱۸۴ نسخه بیشترین فراوانی و دانشکده طب سنتی با ۸۰ عنوان کمترین فراوانی این مواد را دارا بودند. دانشکده طب سنتی ۱۰۰ درصد این مواد را ساماندهی کرده‌اند. در مجموع ۵۰ درصد کتابخانه‌ها (۱ کتابخانه) مقاله‌های خود را ساماندهی کرده‌اند.

۱۹- نقشه

کتابخانه‌های مرکز طبی کودکان و مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی دارای ۳ نسخه نقشه بودند که مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی رازی با دارا بودن ۲ نسخه، سازماندهی این مواد را انجام داده و از نظام ال.سی برای رده بندی این مواد استفاده کرده است. در مجموع ۵۰ درصد کتابخانه‌ها نقشه‌های خود را سازماندهی کرده‌اند.

یافته‌ها در مورد ابزارهای مورد استفاده برای سازماندهی مواد غیر کتابی نشان می‌دهد که ۵۹/۰۹ درصد کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران (۱۳ کتابخانه) از آنگلوآمریکن برای فهرست نویسی مواد غیر کتابی خود استفاده می‌کنند.

قاعده مورد استفاده دیگر قواعد فدراسیون بین المللی آرشیوها می‌باشد که تنها توسط کتابخانه دانشکده پزشکی مورد استفاده قرار می‌گیرد. ابزارهای مورد استفاده برای تحلیل موضوعی مواد غیر کتابی شامل Medical subject heading (سرعنوان موضوعی پزشکی (مش)، سرعنوانهای موضوعی پزشکی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی و زبان کنترل نشده (زبان طبیعی) بود که بیشترین ابزار مورد استفاده سر عنوان مش با ۴۵/۴۵ درصد (۱۰ کتابخانه) و کمترین ابزار مورد استفاده زبان کنترل نشده (زبان طبیعی) با ۴/۵۵ درصد (۱ کتابخانه) بود. نظام مورد استفاده برای رده بندی مواد غیر کتابی ان. ال. ام، ال سی، روسو، شماره ثبت و موارد دیگر مانند الفبائی و شماره ردیف بود. که نظام رده بندی شماره ثبت با ۶۳/۶۴ درصد (۱۴ کتابخانه) بیشترین و نظام روسو با ۴/۵۵ درصد (۱ کتابخانه) کمترین نظام مورد استفاده بود.

در این پژوهش به بررسی وضعیت نیروی انسانی بخش سازماندهی منابع نیز پرداخته شده است. نیروی انسانی شاغل از نظر رشته شامل کارشناسی ارشد کتابداری، کارشناسی ارشد غیر کتابداری، کارشناسی کتابداری، کارشناسی غیر کتابداری و دیپلم بودند. بیشترین درصد مربوط به کارشناسان کتابداری با ۴۲/۵۹ درصد (۲۳ نفر) و کمترین درصد مربوط به کاردانی غیر کتابداری ۵/۵۶ درصد (۳ نفر) بود به این ترتیب ۳۴ نفر (۶۲/۹۶ درصد) دارای تخصص در رشته کتابداری و ۲۰ نفر دیگر (۳۷/۰۴ درصد) بدون تخصص یا دارای تخصص غیر کتابداری هستند.

درصد) به طور متوسط و کارکنان ۷ کتابخانه (۳۲ درصد) زیاد به خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی تسلط دارند. همچنین کارکنان ۱۳ کتابخانه (۵۹ درصد) به طور زیاد با سرعنوان موضوعی کنگره، ۱۰ کتابخانه (۴۵ درصد) زیاد با سرعنوان موضوعی مش، ۱۴ کتابخانه (۶۴ درصد) زیاد با سرعنوان موضوعی فارسی، ۱۰ کتابخانه (۴۵ درصد) زیاد با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و ۳ کتابخانه (۱۴ درصد) زیاد به اصطلاحنامه های دیگر تسلط دارند.

بحث

در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی تهران ۷۱ درصد کتابخانه ها (۱۵ کتابخانه) ۹۸ درصد (۶۷۷۸۹ نسخه) از پایان نامه های خود را سازماندهی کرده اند که این یکی از نقاط قوت در سازماندهی این مواد می باشد. ۲ کتابخانه (۹/۵۲ درصد) از نظام های رده بندی متداول برای سازماندهی پایان نامه های موجود در مجموعه خود استفاده کرده است این مورد با تحقیق صمدی علی نیا که استفاده از نظام های رده بندی متداول برای سازماندهی پایان نامه ها را، به دلیل کم بودن این مواد در کتابخانه ها، ضروری ندانسته اند مطابقت ندارد و نتایج به دست آمده از پژوهش جاری وضعیت مطلوب تری دارد (۸). یافته های این پژوهش نشان می دهد که برخی از کتابخانه ها برای سازماندهی پایان نامه ها از ابزارهای استاندارد استفاده کرده اند. امین الرعایا هم در پژوهش خود عنوان کرده است که برای پایان نامه ها به دلیل مشابهت بیشتر این مواد با کتاب، می توان از قواعد آنگلو آمریکن استفاده کرد (۵). وضعیت سازماندهی نشریات بیشتر به صورت تهیه سیاهه ای برای این مواد می باشد، و اطلاعات نشریات موجود، در کاردکس و یا نرم افزار کتابخانه وارد شده است. فقط یک کتابخانه (۵ درصد) از نظام رده بندی ان.ال.ام برای نشریات لاتین خود استفاده کرده است.

بیمارستان امام خمینی (ولیعصر) شامل همه شاغلین مورد نظر در این پژوهش می باشد. دانشکده توانبخشی و بیمارستان تخصصی و فوق تخصصی زنان دارای متخصص کتابداری نمی باشند. از مجموع ۲۲ کتابخانه مورد بررسی در این پژوهش نیروی انسانی ۱۹ کتابخانه (۸۶/۳۶ درصد)، با سیستم عامل ویندوز آشنایی دارند و کمترین آشنایی نیروی انسانی مربوط به سیستم عامل اپل و اوراکل با ۴/۵۵ درصد (هر سیستم یک کتابخانه) بود. بعد از سیستم عامل ویندوز بیشترین آشنایی با سیستم عامل یونیکس با ۹/۰۹ درصد (۲ کتابخانه) بود. بیشترین آشنایی نیروی انسانی در مورد نرم افزارهای کتابخانه ای مربوط به نرم افزار کتابخانه ای پارس آذرخش با ۸۱/۸۲ درصد (۱۸ کتابخانه) و کمترین آشنایی با نرم افزار کتابخانه ای کاوش با ۱۳/۶۴ درصد (۳ کتابخانه) بود بیشترین آشنایی بعد از نرم افزار پارس آذرخش با نرم افزار سیمرغ با ۳۱/۸۲ درصد (۷ کتابخانه) بود. در مورد میزان آشنایی با اپکها یافته های بدست آمده نشان می دهد که بیشترین آشنایی با اپکهای کتابخانه ملی ایران و کتابخانه ملی پزشکی آمریکا با ۷۷/۲۷ درصد (۱۷ کتابخانه) و کمترین آشنایی با اپک کتابخانه ملی بریتانیا با ۴۵/۴۵ درصد (۱۰ کتابخانه) بود. کتابخانه های بیمارستانهای روزبه و تخصصی و فوق تخصصی زنان و فارابی هیچ گونه آشنایی با اپکهای مورد بررسی نداشتند.

در این پژوهش به بررسی میزان تسلط کارکنان کتابخانه ها با خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی و همچنین میزان تسلط به کار با سرعنوانهای موضوعی کنگره، مش، سرعنوان موضوعی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصطلاحنامه های دیگر (اصفا و ...) نیز پرداخته شده است یافته ها نشان می دهد که کارکنان ۲ کتابخانه (۹ درصد) خیلی کم، کارکنان ۶ کتابخانه (۲۷ درصد) کم، کارکنان ۷ کتابخانه (۳۲

نمی‌شد مطابقت ندارد و پژوهش حاضر از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار است (۷).

یافته‌ها نشان می‌دهد که برای سازماندهی نوارهای ویدیویی از قواعد استاندارد استفاده شده است. در پژوهش امین‌الرعا یا برای رده بندی نوار ویدیویی از شماره بازبایی که شامل کد عددی همراه با شماره ثبت می‌باشد استفاده شده است که با پژوهش حاضر که از رده بندی ال سی برای بازبایی نوارهای ویدیویی استفاده شده است مطابقت ندارد و مطالعه حاضر به خاطر مطابقت سازماندهی این ماده غیر کتابی با اصول استاندارد وضعیت مطلوب تری دارد (۵). Kinny هم به استفاده از شماره راهنما در مجموعه‌های ویدیویی تاکید کرده است (۱۳).

بیمارستان امیر اعلم تهران از روش استاندارد (نظام روسو) برای سازماندهی اسلاید استفاده کرده است. یافته‌ها نشان دهنده این است که سازماندهی عکس وضعیت مطلوبی ندارد. پیشینه‌ای برای مقایسه در این موارد وجود نداشت.

از ۲۶۴ نسخه مقاله، فقط ۸۰ نسخه که مربوط به دانشکده طب سنتی می‌باشد، سازماندهی شده و از کد مخصوص به کتابخانه برای بازبایی آنها استفاده شده است.

از تعداد ۳ نسخه نقشه، کار سازماندهی بر روی ۲ نسخه از آنها انجام شده است. در پژوهش امین‌الرعا یا از کد بازبایی برای رده بندی نقشه در کتابخانه ملی استفاده شده است (۵). ولی در پژوهش حاضر مرکز آموزشی درمانی رازی از نظام ال.سی برای رده بندی نقشه استفاده کرده است که وضعیت بهتری از لحاظ مطابقت با قواعد استاندارد دارد.

در کتابخانه‌های مورد مطالعه به کار سازماندهی بروشور، میکروفیلم، میکروفیش، پوستر اهمیت داده نشده است.

در تحقیق Chung هم برای رده بندی نشریات موجود در کتابشناسی ملی کره از رده بندی دیوئی ویرایش ۲۱ ام استفاده شده است که با توجه به گستردگی مواد در کتابشناسی ملی مطالعه وی وضعیت مطلوب تری دارد (۱۲).

۴۵ درصد طرح‌های تحقیقاتی (۱۹ نسخه) و ۹۹ درصد گزارشها (۵۷۶ نسخه) سازماندهی شده‌اند. در پیشینه‌های تحت بررسی موردی برای مقایسه در این زمینه وجود نداشت.

در ۵۵ درصد کتابخانه‌ها (۱۱ کتابخانه)، ۵۵ درصد لوح‌های فشرده کتاب (۲۰۰۶ عدد) با استفاده از ابزارهای استاندارد سازماندهی شده است. در پژوهش اصنافی ۷۰٪ کتابخانه‌های مورد بررسی او از شماره رده بندی خود کتاب برای سازماندهی لوح فشرده آنها استفاده کرده بودند که پژوهش جاری به دلیل استفاده از ابزارهای سازماندهی متداول بین‌المللی در بیشتر کتابخانه‌ها وضعیت مطلوب تری دارد (۹). همچنین این مطالعه با پژوهش Ma, Miller, Quin lin که گزارش داده بودند کتابخانه‌های ایالات متحده از نظام‌های رده بندی متداول برای سازماندهی لوح‌های فشرده استفاده کرده‌اند مطابقت دارد (۱۰).

در مورد لوح فشرده نشریات، ۷۳ نسخه (۱۴/۹۲ درصد) از این مواد با استفاده از نظام رده بندی استاندارد سازماندهی شده‌اند که با پژوهش اصنافی که برای سایر لوح‌های فشرده از برچسب شناسایی استفاده کرده‌اند و آنها به صورت الفبائی ردیف می‌شوند مطابقت ندارد (۹).

در این پژوهش برای سازماندهی نوار کاست در کتابخانه‌ها از رده بندی موضوعی و شماره ثبت استفاده شده است که با پژوهش کرد که همه آرشیوهای مورد مطالعه او از نظام شماره ثبت استفاده کرده بودند و رده بندی موضوعی در آنها دیده

سوال دوم پژوهش حاضر بررسی ابزارهای سازماندهی در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی تهران می باشد. از آنجا که اطلاعات فهرست نویسی تنها راه مکان یابی مواد در مجموعه است. داده هایی که ارائه می شود باید به میزان بالایی از دقت، برخوردار باشند تا ارزش و اثربخشی آنها افزایش یابد (۱۴).

استفاده از ابزارهای استاندارد برای سازماندهی مواد غیر کتابی می تواند باعث اعتبار بخشی به داده های ارائه شده در سازماندهی گردد. در کتابخانه های مورد مطالعه بیش از ۵۲ درصد کتابخانه ها (۱۳ کتابخانه) از قواعد استاندارد انگلواامریکن برای فهرست نویسی توصیفی مواد غیر کتابی خود استفاده می کنند. بیشترین ابزار تحلیل موضوعی برای مواد غیر کتابی سرعنوانهای موضوعی پزشکی مش با بیش از ۴۵ درصد (۱۰ کتابخانه) می باشد. بیشترین نظام مورد استفاده برای رده بندی و بازیابی مواد غیر کتابی نیز نظام شماره ثبت با بیش از ۶۰ درصد (۱۴ کتابخانه) می باشد.

در پژوهش Ma, Miller, Quanlin کتابخانه های مورد مطالعه از قواعد انگلواامریکن و ابزارهای تحلیل موضوعی برای سازماندهی مواد غیر چاپی استفاده کرده بودند (۱۰). Chung هم در پژوهش خود به استفاده از انگلواامریکن ۲ برای فهرست نویسی مواد غیر کتابی و استفاده از ویرایش چهارم رده بندی دهدهی کره و ویرایش ۲۱ ام دیوئی برای رده بندی این مواد اشاره می کند (۱۳).

در دانشگاه علوم پزشکی تهران از ۲۰ ماده غیر کتابی موجود تحت بررسی در ۱۰ ماده غیر کتابی (۵۰ درصد)، از ابزارهای سازماندهی استاندارد استفاده می شود که با پژوهش های اشاره شده در بالا مطابقت دارد.

سوال پنجم و ششم این پژوهش به بررسی وضعیت نیروی انسانی بخش سازماندهی می پردازد. وجه تمایز این پژوهش با پژوهش های مطرح شده، در بررسی وضعیت نیروی انسانی می باشد. فقط کرد در پژوهش خود به بررسی وضعیت نیروی انسانی در آرشیوهای موسیقی از لحاظ متخصص بودن در رشته کتابداری پرداخته است (۷). ولی در پژوهش حاضر به بررسی وضعیت نیروی انسانی بخش سازماندهی مواد از لحاظ متخصص بودن در رشته کتابداری، آشنائی با سیستم عاملها و آشنائی با اپکها پرداخته شده است. بیش از ۶۲ درصد شاغلین (۳۴ نفر) در بخش سازماندهی دارای تخصص کتابداری می باشند. نیروی انسانی بیش از ۸۱ درصد کتابخانه ها (۱۸ کتابخانه) با سیستم عامل ویندوز و نرم افزار کتابخانه ای پارس آذرخش، بیشترین آشنائی را دارند.

نیروی انسانی بالاتر از ۷۶٪ کتابخانه ها (۱۷ کتابخانه) با اپک کتابخانه ملی ایران و کتابخانه ملی پزشکی آمریکا آشنائی دارند. در این پژوهش به بررسی میزان تسلط کارکنان کتابخانه ها با خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی و همچنین میزان تسلط به کار با سرعنوانهای موضوعی کنگره، مش، سرعنوان موضوعی فارسی، اصطلاحنامه پزشکی فارسی و اصطلاحنامه های دیگر (اصفا و ...) نیز پرداخته شده است که کارکنان ۷ کتابخانه (۳۲ درصد) به طور متوسط و کارکنان ۷ کتابخانه دیگر نیز (۳۲ درصد) به مقدار زیاد به خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی تسلط دارند. همچنین کارکنان ۱۳ کتابخانه (۵۹ درصد) به کار با سرعنوان موضوعی کنگره، ۱۰ کتابخانه (۴۵ درصد) با سرعنوان موضوعی مش، ۱۴ کتابخانه (۶۴ درصد) با سرعنوان موضوعی فارسی، ۱۰ کتابخانه (۴۵ درصد) با اصطلاحنامه پزشکی فارسی و ۳ کتابخانه (۱۴ درصد) به کار با اصطلاحنامه های دیگر تسلط دارند.

نتیجه گیری

این وضعیت می‌باشد. درست است که امروزه کتابخانه‌ها به سمت کتابخانه‌های دیجیتالی حرکت کرده‌اند ولی این مسئله نمی‌تواند از اهمیت وجود مواد غیر کتابی در کتابخانه‌ها و اهمیتی که در چرخه اطلاع رسانی دارند بکاهد. کتابخانه‌های دانشگاهی بایستی در راستای تامین اهداف آموزشی و پژوهشی سازمان مادر حرکت کرده و هر نوع مواد با هر فرمتی را برای تامین نیازهای متفاوت کاربران خود تهیه و در سازماندهی دقیق و مناسب آنها همت گمارند تا این مواد بیشتر از همیشه در چرخه اطلاع رسانی وارد شوند. در این پژوهش ۲۰ ماده غیر کتابی اعم از چاپی و غیر چاپی مورد بررسی قرار گرفته‌اند و دارای گستردگی بیشتری نسبت به پژوهشهای دیگر می‌باشد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود واجب می‌دانند تا از مساعدتهای تمام کتابدارانی که در گردآوری اطلاعات مربوط به این پژوهش ما را یاری کرده‌اند تشکر و قدردانی نمایند.

در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران برای سازماندهی پایان نامه، لوح فشرده کتاب، لوح فشرده نشریات، نقشه، نوار کاست، لوح فشرده پایگاههای اطلاعاتی، نوار ویدیویی، اسلاید، عکس و نشریات لاتین از ابزارهای استاندارد سازماندهی استفاده شده است که این امر موجب اعتباربخشی به پیشینه‌ها و کمک به بازیابی بهتر آنها می‌کند. بیشترین میزان کارشناسان و کارشناسان ارشد شاغل در بخش سازماندهی (بیش از ۶۲ درصد) به متخصصان کتابداری تعلق دارد که این مسئله می‌تواند با تلاش بیشتر مسئولان کتابخانه‌ها مبنی بر جذب متخصصان کتابداری در تخصصی شدن کتابخانه‌ها و بهبود روند سازماندهی مواد غیر کتابی دانشگاهها موثر واقع شود. متوسط سازماندهی مواد غیر کتابی در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران (۴۲/۱ درصد) می‌باشد که نشاندهنده کم توجهی به سازماندهی مواد غیر کتابی در کتابخانه‌های این دانشگاه دارد. همچنین تسلط پائین (۳۲٪) کارکنان شاغل به خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی نیازمند تلاشهایی برای بهبود

منابع

1. Mazinani A. Library and librarianship. Tehran: Institute for study and compile books humanities universities (SAMT); 2006. 7 [Book in Persian].
2. Mokhtarabi E. Organization Internet resources: challenges and necessities. 2003. Available at: http://www4.irandoc.ac.ir/data/e_j/vol1/organizing.htm. July 5, 2009.
3. Soltani P, Rastin F. Encyclopedia of Library and Information. Tehran: Farhang Moaser; 2002. 397 [Book in Persian].
4. Hajzeinolabedini M. Encyclopedia of Library and Information Sciences. Tehran: National Library of I.R IRAN; 2002-2006. 1754-5 [Book in Persian].
5. Aminalroaya R. Evaluation of non – book resources to organize the National Library of iran [Thesis in Persian]. Islamic Azad University North Tehran, Library and Information Science Faculty, Humanities; 2006.

6. Tahery T. Map and Atlas in National Library. *Fasnameh Ketab* 2004; 15(58): 139-47[Article in Persian].
7. Kord L. Status of organization Music Audio Resources in Tehran music archive. *Fasname ketab* 2004; 58(2): 169-87[Article in Persian].
8. Samadyalinia R. Classification scheme Thesis of Central Library of Isfahan University. 2006. Available AT: http://www.irandoc.ac.ir/data/E_J/vol6/samadinia_abs.htm. July 5, 2009.
9. Asnafi A. Electronic Resource Management in college libraryes of Ahvaz Chamran University. 2003. Available at: http://www4.irandoc.ac.ir/data/E_J/vol1/e_resources.htm. July 5, 2009.
10. Ma Y, Miller SJ, Quan LY. Cataloging Nonprint Resources in the United States and China: A Comparative Study of Organization and Access for Selected Electronic and Audiovisual Resources. Available at: <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla62/62-may.htm>. 1996.
11. Wijayaratne A. Bibliographic and physical organization of non-print materials: with special reference to Sri Lankan Special libraries. *SriLanka Journal of Librarianship & Information Management* 2006; 1(2): 69-81.
12. Chung YK. National Bibliographies: Past, Present and Future The Korean Experience. Available at: <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm>. July10, 2009.
13. Kinney DW. The Classification of Music Moving Image Materials: Historical Perspectives, Problems, and Practical Solutions. 2009. Available at: <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a906677764~frm=abslink>. July 22, 2009.
14. Vilki C. Management of film and video collections. Translated by Fateme Mortezaei. Tehran: Iranian Information and Documentation Center; 2001. 42[Book in Persian].

Non – book Organizing Status in TUMS Libraries of Hospitals and Schools

Azadeh F¹ (PHD) – Makani N² (MSc.) – Gharib M³ (PHD) – Poor Mohammad AA⁴ (MSc.)

1 Assistant Professor, Librarianship and Medical Informatics Department, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2 Master of Sciences in Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

3 Instructor, Librarianship and Medical Informatics Department, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

4 Master of Sciences in Health Care Management, Alzahrae Hospital, Tabriz, Iran

Abstract

Received : May 2010
Accepted : March 2011

Background and Aim: The major tasks of libraries is collecting information resources in appropriate shapes for clients needs and organize resources for making them available. This study has been done to review this status in school and hospital libraries of Tehran University of Medical Sciences.

Materials and Methods: This is survey descriptive research. Method statistical population consisted of all college and hospital libraries of Tehran University of Medical Sciences. Instrument data collection was a questionnaire that its reliability and validity was measured. Setting tables and getting percentages is performed as the Average measures in Excel spss version 12 programmes.

Results: The highest rate of bachelors and masters in libraries organized sector (more than 62 percent) belong to the libraries professionals. Staffes of 7 libraries (32 percent) are familiar with abstract and indexing services and staff is of more than 45 percent of libraries (more than 10 libraries) are familiar with a variety of subject headings and thesauri .

Conclusion: Low percentage of the average organization also show little attention in organizing some non-book materials. Low percentage of librarians orientation with abstracting and indexing services and also thesauri (45%) are the reason for this little attention.

* Corresponding author:
Azadeh F;
E -mail :
Azadehtafreshi@yahoo.com

Key Words: Organizing , Non- book, Materials , Library